

ІСТОРИЧНІ ТРАДИЦІЇ ТА СЬОГОДЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ В ЧЕХІЇ

В статті розглядаються деякі аспекти історичного розвитку, соціально-економічного і правового становища українців в Чехії. Значна увага приділена особливостям національно-культурного життя української громади та основним напрямам діяльності діаспорних організацій у ХХ–ХХІ ст. Аналізуються проблеми, пов'язані із самовизначенням й збереженням чеськими українцями своєї етнічної та культурної самобутності.

Ключові слова: українська еміграція, українська діаспора, українська громада в Чехії, національно-культурне життя, громадські організації чеських українців, трудові мігранти.

З набуттям незалежності Україна стала центром згуртування українців усього світу. За ці роки закордонне українство виявило себе не лише як суб'єкт міжнародної політики, історичний та соціальний феномен, а й предмет всебічного наукового пізнання. Світ побачило чимало спеціальних досліджень, довідкової, наукової та науково-популярної літератури, присвяченої різним сферам життя та діяльності української діаспори в тій чи іншій країні. Знайшла своїх дослідників й громада чеських українців. Проте комплексне вивчення її історії та сьогодення продовжує залишатися вельми актуальною проблемою для сучасних діаспорознавців. Системного аналізу вимагають не лише передумови та основні етапи формування української діаспори в Чехії, а й низка проблемних питань, пов'язаних із самовиявленням та збереженням українцями своєї етнічної і культурної самобутності в нинішніх умовах. Йдеться про складний комплекс внутрішніх та зовнішніх чинників, які в сукупності визначають ті чи інші форми самоорганізації, рівень відтворення діаспорою своїх етнокультурних та етноментальних характеристик, а також ступінь комфортності її співжиття з титульною нацією.

Сучасну українську закордонну громаду умовно можна розділити на чотири складові: 1) нащадки (здебільшого третє–четверте покоління) колишніх українських переселенців; 2) автохтонне українське населення в суміжних з Україною державах; 3) новітня еміграція (так звана четверта хвиля); 4) особи, котрі прийняли громадянство України, постійно проживаючи на території інших держав. Кожна з цих складових має свою специфіку й потребує окремих підходів¹.

Українці в Чехії належать до етнічних груп з вельми неоднозначною кількісною та якісною динамікою. Це значною мірою пов'язано з особливостями багатовікового етноісторичного розвитку та політичного становища. Так, згідно з даними переписів населення 30–90-х рр. ХХ ст., чисельність україномовного населення тут скоротилося майже у 2,5 рази. Українці стали другою етноспільнотою, яка найбільшим чином зменшилася після Другої світової війни (першою були німці). Катастрофічне скорочення українського етномасиву та його сегментація на українців і русинів було чи не найпарадоксальнішим явищем у «слов'янізації» Чехословаччини. Воно становило щонайменше наслідок офіційних масових трансферів (оптація громадян 1945–1947 рр.), репресій радянських каральних органів проти політичних і духовних лідерів українського національно-визвольного руху в Чехословацькій республіці (ЧСР), а також соціально-економічних і політичних заходів у регіонах компактного проживання українців. Невиважена державна етнополітика стала поштовхом не тільки до різкого кількісного зменшення українців протягом післявоєнних десятиліть, а й спричинила деформацію національної самосвідомості та призвела до втрати національної ідентичності².

Певні позитивні зрушення в українському середовищі відбулися упродовж 70-х рр. ХХ ст.: якщо в 1970 р. на теренах Чехії, за офіційними даними, проживало 9,8 тис. українців (русинів), то в 1980 р. – 10,4 тис. Специфіка зростання чисельності національної меншини в цей період пояснюється частково впливом відродження національної свідомості в 1968–1969 рр., пожвавленням культурно-національного життя та прийняттям Конституційного закону № 144 про становище національностей в Чехословаччині, де були закріплені права і назва – українці (русини). На жаль, більшість гарантованих прав не отримали подальшої законодавчої розробки й

реалізації на практиці, що негативно вплинуло на розвиток чеських українців у майбутньому. Незважаючи на певну стабілізацію чисельності українського анклаву, вже під час перепису населення Чехословаччини 1991 р. визнали себе українцями лише 8,22 тис. громадян, а близько 1,9 тис. осіб – представниками русинської нації³.

Згідно з переписом населення, який проводився у 2011 р., до української національності зголосилося понад 53 тис. чеських громадян, або 0,5% від населення країни (під час попереднього перепису 2001 р. таких було близько 22 тис.). За даними Міністерства внутрішніх справ Чеської Республіки (ЧР), на 31 травня 2018 р. в країні легально проживали 542 746 іноземців, українців серед них – 122 563, тобто 22,5% від загальної кількості. Українська громада посіла перше місце за кількістю, перевищуючи словацьку, в'єтнамську та російську. Українські дипломатичні установи щорічно реєструють в Чехії близько 1000 новонароджених громадян України. Переважна частина чеських українців – це представники інтелігенції (науковці, викладачі, підприємці), які мешкають, головним чином, у містах (Прага, Карлові Вари, Дечін, Брно, Пршеров, Острава, Хомутов)⁴.

Проте офіційна статистика неповністю і не завжди коректно відображає реальну кількість українців в ЧР. Це пояснюється, зокрема, об'єктивними асиміляційними процесами, рівнем самоідентифікації чеських українців та неоднозначним впливом на них четвертої хвилі еміграції, котра поступово змінює обличчя місцевої української громади. Для новітніх емігрантів питання національного самовизначення має часто ситуативний характер і залежить від місця проживання, роботи, кола людей, з якими вони спілкуються, рівня знання чеської мови, бажання легалізувати своє становище. Така кон'юнктура позиція представників останньої еміграційної хвилі далеко неоднозначно сприймається в середовищі титульної нації та місцевої діаспори⁵.

Загалом в історії формування української громади в Чехії дослідники простежують декілька хвиль масового переселенського руху з України: 1) еміграція кінця XIX – початку XX ст., за часів Австро-Угорської імперії, коли західна частина України була її складовою; 2) еміграція 20-х рр. XX ст., коли ЧСР стала притулком для значної кількості українських політичних емігрантів із Східної та Західної України; 3) еміграція українців із Закарпаття та переселення українців-русинів зі Східної Словаччини після Другої світової війни; 4) еміграція, зумовлена соціально-економічними чинниками, що розпочалася у 90-х рр. XX ст. і триває до сьогодні⁶.

Українська міграція в чеські землі має давню традицію. Деякі науковці датують появу перших значних еміграційних хвиль українців серединою XVI ст. Протягом багатьох десятиліть українці мандрували сюди на навчання, сезонні роботи або на службу до армії. Наприкінці XIX – на початку XX ст. спостерігається масовий приплив галицької інтелігенції, яка вела тут активне громадсько-культурне життя. Прага дала політичний притулок українським патріотам, переслідуваним російською та польською владами. Якраз у Празі 1876 р. з'явилося перше безцензурне видання «Кобзаря» Т. Шевченка, а 1902 р. виникла Українська громада, членами якої стали українські студенти празьких вищих навчальних закладів⁷.

Проте аж до 1914 р. йшлося лише про невелику групу українців, в середовищі котрої поступово наростали прагнення, спрямовані на використання чеського оточення як однієї з «лабораторій», де завершувалася розробка програми створення незалежної держави. Після Першої світової війни, коли на території новоутвореної Чехословацької республіки опинилося кілька тисяч українських військовополонених та біженців, ця країна стала одним з найбільших у Європі центрів української еміграції. Саме політична еміграція міжвоєнної доби дала світу вагомую частину української діаспори.

У 20–30-х рр. XX ст. Чехословаччина перетворилася на потужний осередок наукового, культурного та громадсько-політичного життя, де об'єдналися кращі сили української інтелігенції. Тут, передусім завдяки прихильному ставленню Президента ЧСР Т. Г. Масарика та підтримці чехословацького уряду, склалися сприятливі умови для розвитку вітчизняної науки і культури, заснування та успішної діяльності численних українських установ. Зокрема, на так звану «російську акцію» було виділено понад 0,5 млрд крон, що становило приблизно 5% середньорічного бюджету Чехословаччини 1919–1938 рр. Крім державної допомоги Масарик щомісяця додавав українцям ще 10 тис. із своїх власних фондів⁸.

На початок 1922 р. загальна чисельність українських емігрантів, які змушені були залишити Батьківщину після поразки самостійницьких, національно-визвольних змагань 1917–1921 рр. і дістали притулок у Чехословаччині, досягла 20 тис. осіб і в подальшому ще більш кількісно зросла за рахунок поповнення студентами і науковою інтелігенцією. Згодом, коли по закінченню навчання в українських й, частково, чехословацьких вишах певна кількість українців переїхала в рідні землі, загальне число емігрантів скоротилося. Тим не менш на 1934 р. їх тут перебувало ще до 16 тис. осіб⁹.

Отже, можна стверджувати, що в міжвоєнні роки Україна та українське питання посідали важливе місце в політиці ЧСР. Ця політика, попри всі тактичні зиг'заги й вимушену міжнародними обставинами еволюцію, виявилася досить реалістичною та конструктивною щодо українських справ. Проте з осені 1938 р. становище української громади почало суттєво ускладнюватися, що було пов'язано з кризою чехословацької державності та початком довготривалого впливу тоталітаризму в Центральній Європі.

Після завершення Другої світової війни до Чехії прибули військовослужбовці сформованого в СРСР 1-го Чехословацького армійського корпусу, в якому переважали жителі міжвоєнної Підкарпатської Русі (Закарпатської України), а також волинські чехи. Водночас розпочалося переселення українців в Судети (15 тис. вихідців з Пряшівщини), зважаючи на масштабну депортацію німців. У 50–60-х рр. ХХ ст. відбувалися масові трансфери русинів-українців з переважно однопонаціональних населених пунктів до західної Чехії та Моравії, де в результаті утворилися місця компактної локалізації українців¹⁰.

В умовах, що склалися після лютневого комуністичного перевороту 1948 р. у Чехословаччині, посилювалися негативні тенденції в житті української громади. Тогочасна діяльність українства в чеських землях зазнавала утисків та зводилася до мінімуму. Практично всі українські установи, створені емігрантами, було ліквідовано як «антирадянські» та «буржуазно-націоналістичні», а ті діячі національної культури, які не встигли або не захотіли виїхати на Захід, були насильно депортовані до СРСР та репресовані. Арешти НКВС та вивезення українців до Радянського Союзу, разом з окупацією країни в 1968 р., призвели до зникнення сильного осередку політичної еміграції в Чехії та переміщення центру культурно-громадського життя українців до Пряшівщини, де існувало 250 українських сіл. Тому активізація там українства за посткомуністичної доби поставила перед громадою нове завдання – «зберегти власну ідентичність, але й виносити українське питання достойно на майоритетне чеське населення»¹¹.

Одним із перших організаторів національно-культурної роботи в українському середовищі у післявоєнні часи став Культурний союз українських трудящих Чехословаччини (КСУТ), утворений 1951 р. Саме тоді з'явилася ціла низка нових українських видань. Перш за все, це щотижнева газета «Нове життя», ілюстрований щомісячник «Дружно вперед», літературно-публіцистичний двомісячник «Дукля». Наприкінці 60-х рр. ХХ ст. Союз об'єднував 7,5 тис. членів у 268 осередках¹².

Події 1968–1969 рр. викликали до політичного життя рух української національної меншини за своє відродження, спрямований на створення сприятливих умов для збереження самосвідомості і оптимізацію процесу вільної самоідентифікації. Українці, які проживали на теренах Чехії, фактично не мали своєї політичної чи культурно-освітньої організації. Діяльність КСУТ обмежувалася Пряшівщиною, в крайньому випадку – Словаччиною. Проте під впливом демократизації чеського суспільства, його плюралізації, в результаті чого виник ряд незалежних громадсько-політичних об'єднань, в липні 1968 р. була нарешті заснована організація українців Чехії – Український культурно-освітній союз. Його членами стали 4 тис. українців, які проживали в Празі, в основному представників інтелігенції, а також добре організована і національно свідома група студентів Карлового університету. Ініційовані ними акції, зокрема, вечір, присвячений Т. Шевченку, мали цілковито політичну спрямованість та віддзеркалювали ті настрої, котрі панували серед українського населення. Почали відновлюватися контакти чеських українців із західною українською діаспорою¹³.

В результаті придушення «Празької весни» та проведення прорадянськими силами політики «нормалізації» в 70–80-х рр. ХХ ст. «неблагодійну» громадськість країни було вилучено із офіційного політичного життя. В цих умовах відбулася швидка деполітизація української етнічної меншини. На довгий час були придушені національно-демократичні тенденції в її середовищі, що повністю відповідало пануючій концепції злиття націй. «Ось так ми усі й дочекалися 1989 р., коли українська громадськість, всі її структури, установи та організоване життя – давно ліквідовано, – зазначала колишня лідерка громади Л. Райчинець. – Українське життя в Чехії, зокрема в Празі, збережено тільки в умовах сімейних, в умовах найпростіших людських взаємин»¹⁴. Тому українство Чехії з натхненням привітало політичні зміни, які розпочалися після повалення комуністичного режиму, заявивши про початок «етнополітичного ренесансу».

«Оксамитова революція» 1989 р. в Чехословаччині звернула увагу на складність процесу кристалізації національної свідомості українців та створення нової інфраструктури їх культурно-політичного життя. Виникнення Громадянського форуму, який об'єднав в період революції практично всі демократичні сили республіки, та тимчасове існування його національної секції сприяли пошуку шляхів консолідації української меншини. Вже наприкінці 1989 р. у Чехії розпо-

чав свою діяльність Громадянський форум українців (ГФУ). Програмними цілями ГФУ було визначено: розвиток шкільництва українською мовою, створення мережі гуртків українознавства, художньої самодіяльності, дослідження та збереження місцевих пам'яток української історії та культури, з'ясування долі втрачених архівних та бібліотечних матеріалів, налагодження зв'язків з іншими українсько-русинськими осередками, з Україною та українською діаспорою¹⁵.

В січні 1990 р. відбувся позачерговий з'їзд КСУТ, який поставив за мету проаналізувати діяльність організації, реорганізувати її апарат, сформувати новий зміст і напрями подальшої роботи. В результаті ця структура набула нової назви – «Союз русинів-українців Чехословаччини» (СРУЧС). З'їзд прийняв тимчасовий Статут, схвалив документ під назвою «Меморандум українців-русинів Федеральним зборам ЧСФР, Словацькій національній раді й уряду», де вкладалися програма діяльності Союзу в нових умовах¹⁶.

Проте визначена з'їздом компромісна самоназва меншини «русини-українці» не припинила протистояння прихильників «української» та «русинської» орієнтацій, насамперед поміж національної інтелігенції. Оновлена організація об'єднала понад 11 тис. членів і охопила своєю діяльністю всі райони, в яких проживало україномовне населення. Розвинена мережа філій дала їй змогу проводити досить активну культурно-освітню роботу. Під опікою СРУЧС знаходилося майже 80 українських шкіл, проводилися свята національної культури, фестивалі, конкурси¹⁷.

Важливою подією в житті діаспори стало створення перших у посткомуністичну добу офіційно зареєстрованих її громадських організацій в чеських землях. Це – Об'єднання українців у Чеській Республіці (ОУЧР), яке було засновано 4 червня 1990 р. та Українська ініціатива в Чеській Республіці (УІЧР), котра заявила про себе після розколу ОУЧР та провела установчі збори 30 травня 1994 р., а невдовзі стала членом Європейського та Світового Конгресів Українців. Функціонуючи переважно в Празі, ці організації прагнули розширення діапазону й географії своєї діяльності, тому з часом розбудували розгалужену мережу регіональних філій: ОУЧР (нині ОУПУ – Об'єднання українців та прихильників України, керівник – О. Мандова) – для Моравії та Сілезії з центром в Оставі (1992 р.), в Карлових Варах (1993 р.), Брно (2005 р.); УІЧР (керівник – В. Райчинець) – в Зліні, Усті-над-Лабем (1997 р.), Теплице (2000 р.) та Хомутові (2004 р.). Почали об'єднуватися також українці Південної Чехії, що засвідчила акція, проведена Мультикультурним центром у Чеських Будейовицях на початку 2006 р. Заявили про свої наміри створити нову організацію і приєднатися до роботи УІЧР й українці Карлових Вар. Принагідно 1999 р. було засновано Клуб української молоді УІЧР¹⁸.

З метою реалізації своїх прав, які сформульовано у схваленому в 2001 р. Законі «Про права національних меншин», українською діаспорою, крім вищезазначених, було створено цілу низку громадських організацій. Натепер в Празі, де мешкає майже половина чеських українців, зокрема, діють: «Міжнародна громадська організація «Українська Європейська Перспектива» (керівник – Г. Андрейців), «Об'єднання українок в ЧР» (керівник – М. Прокоп'юк), «Форум культур» (керівник – Р. Прокоп'юк), «Асоціація українців в ЧР» (керівник – П. Бубряк), «Українські профспілки в ЧР» (керівник – Т. Костюк), «Міжнародна асоціація українців «Євромайдан» (керівник – М. Топоров), «Український народний дім в ЧР» (керівник – В. Губчук); «Празький Майдан» (керівник – К. Скрипник), «Рута» (керівник – Б. Копчак), «Український національно-культурний центр» (керівник – Г. Базаєв), «Український бізнес-клуб в ЧР» (керівник – Т. Якубовський), «Міжнародне об'єднання «Українська Свобода» (керівник – Б. Костів), «Празькі УкрОпки» (керівник – З. Гаврилюк), «Товариство охорони українських могил та пам'яток в ЧР» (керівник – О. Зайнуллін), «Східноєвропейський клуб» (співзасновник – Р. Мокрик), «Нова свідомість» (керівник – Л. Осадчук), українська асоціація скаутів «ПЛАСТ Чехія» (керівник – М. Мушинка). Крім того, діють самостійні громадські структури, які по своїй суті є творчими об'єднаннями: «Товариство трудової міграції українців у ЧР «Берегиня» (керівник – М. Скиба), танцювальний колектив «Джерело» (керівник – Д. Любачівська), творчий колектив «Родина» (керівник – Й. Климкович)¹⁹.

Динамічні зміни в структурі і становищі української громади останніх десятиріч спричинили появу нових діаспорних організацій в багатьох містах Чехії, які займаються не тільки проведенням культурно-масових заходів, а й наданням юридично-правових консультацій, практичної допомоги в адаптації проживання, працевлаштування і соціального забезпечення українців з урахуванням регіональної специфіки. Наприклад, у Градець Кралові розгорнуло діяльність «Регіональне українське товариство Східної Чехії» (керівник – Н. Доценко), у Брно – «Українська ініціатива Південної Моравії» (керівник – І. Дудаш), у Хомутові – «Дзвони надії» (керівник – В. Кулацький), у Карлових Варах – «Союз українців Богемії» (керівник – В. Роговий), у Ліберці – «Ліберецька греко-католицька Харіта» (керівник – отець І. Семотюк), у Теплице – «Українська

світлиця» (керівник – К. Федорук), у Пардубице – НГУ (керівник – Г. Величко)²⁰. Загалом в країні існують більше двох десятків організацій, що займаються українським питанням, або декларують це у своїх статутах.

Вищезгадані організації та об'єднання згуртували на своїй платформі чимало українців та прихильників української нації. Їх активність спрямована передусім на збереження і розвиток національної самосвідомості, задоволення різноманітних потреб українців, популяризацію українських справ серед титульного населення та розвиток чесько-українських контактів. Різними засобами вони допомагають членам громади передусім вирішувати двоєдине завдання – зберегти себе як окрему самобутню спільноту й водночас інтегруватися в місцеве суспільство. Нині процес самоорганізації громади та розбудови її етнокультурної інфраструктури триває. Оптимізації зусиль в цьому сенсі суттєво сприяє Координаційна рада керівників українських організацій та Посольство України в Чеській Республіці.

Важливою складовою діяльності організацій української діаспори стали різного роду культурно-політичні та благодійно-гуманітарні заходи, що завоювали чималий авторитет та популярність: «круглі столи», бесіди, зустрічі, конференції, семінари, симпозіуми, освітні, спортивні акції, вечори пам'яті видатних українських діячів, авторські виставки, вистави, вернісажі, фестивалі, вечорниці, концерти, літературно-художні композиції, презентації, інтеграційні курси, дитячі шоу, квести, влаштування гастролей українських музичних гуртів, екскурсій для молоді, цикл «Українські зустрічі», традиційні акції «Дні української культури», «Маланчин вечір», «Зустріч культур», «Шевченківські дні», відкриття меморіальних дошок у пам'ять українських емігрантів, пам'ятників, панахиди на Ольшанському цвинтарі, облаштування могил, допомогіві кампанії тощо. Празькі українці, які з 2013 р. брали участь у «Празькому Майдані», збирали гроші, ліки та інші необхідні речі для армії, в 2015 р. вирішили, що цього недостатньо і запросили до Чехії дітей загиблих і поранених воїнів АТО. З того часу проведено п'ять літніх таборів і вже традиційні «Чеські канікули для дітей з України» отримали новий формат²¹.

Щороку зростає кількість та діапазон «українських акцій»: приміром, лише від вересня до листопада 2017 р. їх відбулося понад 60. Гарно зарекомендували себе в цій площині Український народний дім, що відкрився в 2015 р., чесько-український церковний хор Св. Володимира, хор «Бизантіон», капела «Ігніс», творчі колективи «Берегиня», «Джерело», «Родина», до складу якого входить танцювальна група «Богемія», дитячий гурт «Барвінок», футбольний клуб «Форум українців ЧР» (восени 2009 р. об'єднався з командою «Інферно»). Осередками українського культурно-релігійного життя та свого роду об'єднуючим фактором стали греко-католицька церква Св. Климента, а також православні собори Кирила і Мефодія, Благовіщення Діви Марії в Празі. У містах Ліберець та Брно також діють греко-католицькі церкви, в яких служба ведеться в тому числі українською мовою²².

Значна увага зосереджується на сприянні процесу інтеграції сучасних трудових мігрантів, зокрема, на їхніх дітях, які народилися чи дуже маленькими приїхали до Чехії. Для них запроваджено кілька проектів, які були фінансово підтримані Міністерством культури та Міністерством шкільництва ЧР. Найбільший резонанс викликали проекти «Пізнай свою другу Батьківщину» та «Діти – дітям». Восени 2000 р. було започатковано недільну форму курсів для українських дітей «Рідна школа». Через п'ять років в Празі відкрилася перша школа, де українські діти отримали змогу навчатись рідною мовою. Невдовзі у «Слов'янській школі» було укомплектовано всі класи. Водночас тут розпочала роботу школа вихідного дня, що дала можливість здобути знання про історію рідної країни, вивчити мову та літературу, взяти участь у гуртках. На початку 2009 р. в столиці Чехії відбулося урочисте відкриття Міжнародної української суботньої школи «Свободи». Неабияку популярність завоювала Українська гімназія в Празі, заснована Т. Перглер, директором Філії Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Сьогодні в Чеській Республіці діють чотири українські школи: суботні школи «Ерудит» (Прага) та «Ниточка Родоводу» (Градець Кралове), Культурно-освітній центр «Крок» (Прага), Український культурно-освітній центр (Брно). Водночас чимало українців навчається в чеських школах різного рівня. Упродовж останнього десятиріччя кількість українських студентів у високим школах Чехії зросла найпомітніше – їх стало більше в 10 разів. У 2015/2016 навчальному році нараховувалося 2395 українських студентів²³.

Невід'ємною складовою частиною життя української спільноти стала інформаційно-видавнича діяльність. Тут з 1992 р. за фінансової підтримки Міністерства культури ЧР виходить українською мовою культурно-політичний часопис «Пороги» (УІЧР). У зв'язку із зменшенням державних дотацій було прийнято рішення про перехід з 2011 р. від концептуального формату двомісячника (6 номерів) на інтенсивний двотижневик (24 номери). Наразі періодичність ста-

новить 12 разів на рік (головний редактор – О. Лівінський). В Празі завдяки зусиллям УІЧР та Клубу української молоді побачили світ тижневики «Інформаційний вісник» та «Український огляд», громадських організації «Рута» та «Укргазета» – «Український журнал» та «Українська газета». Заснований 2005 р. «Український журнал» являє собою україномовний інформаційний культурно-політичний місячник для українців у Чехії, Польщі та Словаччини (головний редактор – П. Андрусечко). У вересні 2003 р. було створено, а на початку 2010 р. суттєво удосконалено інтернет-сторінку УІЧР, яка надає різноманітну інформацію двома мовами про актуальні події українського життя в Чехії. Мають свої Інтернет – сторінки й інші об'єднання чеських українців. Вельми насиченою є їх активність в соціальних мережах, зокрема, Фейсбуці, де ними створена значна кількість цільових груп. У лютому 2017 р. відкрився інформаційний портал UAPORTAL.CZ – вся корисна інформація для українців, які живуть, навчаються, працюють та відпочивають в Чехії. Діє також незалежний україномовний інтернет-сайт для українців «Українські новини в Чехії» («УКРНОВИНИ»)²⁴.

Становище та діяльність національних меншин постійно знаходяться в полі зору чеської влади. Чинне законодавство зобов'язує державу підтримувати їхні інтереси та задовольняти потреби, а також чітко застерігає від будь-яких дій, спрямованих на денационалізацію. Цьому, зокрема, підпорядкована діяльність Парламентської комісії та Ради з питань національних меншин при уряді країни, до складу якої входять представники тих діаспор, котрі традиційно проживають на теренах Чехії щонайменше 100 років, а також спеціальних комітетів та комісій, які створюються на рівні місцевого самоврядування. Щороку урядова Рада друкує видання, де висвітлюються стан та досягнення нацменшин в ЧР. Голос радника при розробці законів та державних проектів, що стосуються проблем національних меншин, має УІЧР. Вона представлена (хоча і не завжди адекватно) в усіх відповідних державних структурах²⁵.

Уряд ЧР надає фінансову підтримку діаспорним осередкам, культурно-освітнім акціям та видавничій діяльності. Так, наприкінці 90-х рр. ХХ ст. національні громади країни отримували фінансування в обсязі 25 млн крон. В травні 2004 р. Рада з питань національних меншин запропонувала підвищити дотації, котрі виділяються з держбюджету, з 30 до 40 млн крон на рік, зауваживши, що «сума, яку отримують нацменшини в Чехії, у кілька разів менше, ніж в інших європейських державах і вже п'ять років не враховує інфляцію». Проте самі представники нацменшин вважають обсяг коштів для своєї діяльності цілком достатнім. Проблема, на їх думку, полягає у надзвичайно суворому контролі доходів діаспорних структур, які повинні заробляти самостійно 30% від наданої державою суми. Втручання держави у справи національно-культурних об'єднань оцінюється ними як надмірно велике. Водночас піддається критиці небажання чеських урядовців належним чином співпрацювати з нацменшинами та дослухатися до порад при розробці деяких важливих законів²⁶.

Вагоме місце у роботі з представниками національних меншин займають органи місцевого самоврядування ЧР. Комісія для нацменшин Мерії головного міста Прага, що є дорадчим органом, існує з 2000 р. Від кожної меншини, в тому числі української, вона традиційно має в своєму складі по 2 представника. В комісії обговорюються питання надання грантів, фінансування містом національних громад. Суттєві кошти виділяються на культурну, освітню, публіцистичну діяльність. Від 1999 р. впроваджується загальноміська програма підтримки заходів нацменшин. На найбільш спільну їх акцію перетворився фестиваль «Прага – серце народів». У 2007 р. тут було відкрито довгоочікуваний осередок національно-культурного життя – Будинок нацменшин²⁷.

Події останніх років, українсько-російська війна, опір українців російському агресорові, відтак і внутрішні українські реалії привернули до України великий інтерес світу, в тому числі чехів. На потребу дізнатися більше про нашу країну відгукнулись не тільки чеські ЗМІ, але і фахівці – україністи. Чеська україністика має давні традиції. Як самостійний напрям вона почала формуватися у 20–30-х рр. ХХ ст. на тлі міжвоєнної Праги. Свідченням зростаючої зацікавленості українською тематикою стало наукове об'єднання «Чеська асоціація україністів» (ЧАУ), засноване 10 січня 1991 р. з метою поширення в Чехії знань про Україну та українську культуру, координації й обміну інформацією серед фахівців-україністів. Основа діяльності асоціації полягає в організації лекцій, семінарів, бесід, дискусій, «круглих столів», конференцій для науковців та студентів. До її складу входять чеські й українські історики, мовознавці, перекладачі, літератори, мистецтвознавці (керівник – Т. Хланьова). Деякі свої акції ЧАУ проводить у співпраці із Слов'янською бібліотекою при Національній бібліотеці ЧР, українські фонди якої містять понад 70 тис. томів книг, журналів і газет, архівних документів. Зібрання чеської україніки є надзвичайно цінним джерелом для вивчення української спадщини у Чехії. До пріоритетних напрямів

належить видавнича справа та перекладацька діяльність українців. Завдяки їх наполегливій праці чеська громадськість має можливість знайомитися з працями сучасних українських авторів²⁸.

Розвиток сучасної української освіти і науки у Чехії став можливим завдяки діяльності україністичних студій в містах. Три найбільші університети країни – Карлів університет у Празі, університет Палацького в місті Оломоуц та Масариківський університет у Брно вже тривалий час готують фахівців-україністів. Наразі вони намагаються різними засобами задовольнити зростаючий інтерес чехів, особливо молоді, до України. Наприклад, в університеті Масарика, де традиція вивчення української мови і літератури започаткована ще 1993 р., у 2016/2017 навчальному році набрали першу групу студентів за новою програмою. Ця програма передбачала розширення українознавства такими дисциплінами, як нові українські політичні реалії, культура, економіка. Удосконалені плани і проекти розробляються в Інституті східноєвропейських студій філософського факультету Карлового університету, де свого часу були запроваджені магістерські та бакалаврські програми вивчення української мови, але 2015 р. реально постала проблема скорочення штату викладачів через фінансові негаразди²⁹.

Знаковою подією в житті чеської україніки став Оломоуцький симпозиум українців, започаткований 2002 р. в університеті Палацького. Це своєрідний форум українців Центральної і Східної Європи, що відбувається раз на два роки. До сьогодні організовано 8 конференцій, матеріали яких опубліковано³⁰.

Окремої уваги вимагає міграційна проблема, яка поряд з економічними аспектами доповнюється політичними, етнічними і морально-етичними. Через свою складність, багатомірність та фактологічну насиченість вона має стати предметом спеціального дослідження. Останнім часом динаміка української міграції починає дещо змінюватися, як і ставлення чеського суспільства до українських заробітчан.

Статистика перших двох декад ХХІ ст. свідчить про перманентне зростання мігрантів з України в Чеській Республіці, особливо після запровадження безвізового режиму в червні 2017 р., причому як легальних (тих, що мають постійне місце проживання, дозвіл на довгострокове перебування чи довгострокову візу), так й нелегальних. Якщо 2003 р. дозвіл на тимчасове проживання в Чехії отримали 51 тис. українців, а на постійне – 11 тис., то через п'ять років ця цифра збільшилася удвічі: тимчасове проживання мали 91 тис. наших земляків, а постійне – 39 тис. Мігранти були зайняті переважно на допоміжних та некваліфікованих роботах, будівництві, у переробній промисловості. Деяким з них пощастило отримати чеське громадянство (наприклад, у 2007 р. таких серед українців було 424). Сьогодні серед проживаючих у Чехії іноземців українці беззаперечно преважують. Їх чисельність у 2004 – 2017 рр., за офіційною статистикою, збільшилася майже на 40 тис. Станом на початок 2018 р. тут працювали 374 тис. іноземців, 94 тис. з яких не мали громадянства ЄС, 70 тис. з них – українці. Тобто українці є головною групою трудових мігрантів з країн, які не належать до ЄС. Суттєво збільшилася кількість українців серед прохачів політичного притулку. Протягом 2007 – 2017 рр. Чехія надала притулок 1134 іноземцям, 127 з них, або 11,2%, були українцями; 380 українців за цей час отримали додатковий захист. Найбільшу кількість заяв на притулок (205 з 774) подали наші співгромадяни упродовж першого півріччя 2018 р. На жаль, українці лідирують й серед нелегальних мігрантів, яких затримують та депортують: 2017 р. з Чехії депортували 3111 іноземців, які нелегально працювали в країні, 84% з них становили українці³¹.

Чеський уряд неодноразово робив кроки для раціоналізації української трудової міграції, адже в країні один з найнижчих рівнів безробіття в ЄС і відчувається нестача робочих рук. Наприклад, 2006 р. він долучив Україну до програми «Активний вибір», за якою із-за кордону запрошують кваліфікованих спеціалістів. З початку урядової програми «Режим Україна» в серпні 2016 р., що надає пріоритет для українських працівників, робочу візу отримали 13 300 українців. Зараз квоти становлять 19 600 чоловік на рік, проте запити чеських компаній є значно вищими – у них не вистачає 300 тис. робітників. Упродовж останнього року інтерес до заробітчан з України подвоївся і ця тенденція, якнайшвидше, посилиться через дефіцит на ринку праці. У травні 2018 р. міністр праці та соціальних справ Чехії Я. Немцова відвідала Україну і повідомила про підготовку масштабної програми, яка дозволить залучати на чеський ринок праці десятки тисяч українців, зокрема, в галузях будівництва, транспорту, соціального обслуговування. Численні опитування показали, що чеські роботодавці цінують якість роботи українців та їхню підготовку³².

Широке коло питань, пов'язаних із становищем українських заробітчан на тлі розгортання четвертої хвилі еміграції, вже тривалий час знаходиться в центрі уваги владних структур та

громадських об'єднань ЧР. Актуалізувалися проблеми інформування нових мігрантів про особливості місцевого законодавства, соціального забезпечення та ринку праці, зокрема, в контексті змін до Закону «Про перебування іноземців на території ЧР». Досить добре проявили себе в цьому сенсі українські діаспорні організації, плідно співпрацюючи з Посольством України, цілою низкою національних та міжнародних, урядових та неурядових інституцій, що опікуються гуманітарною проблематикою: Фондом Відкритого Суспільства Прага, Міжнародною організацією з міграції Прага (ІОМ Прага), Організацією для допомоги втікачам, Мультикультурним центром Прага, «Людина в біді», Інтеграційними центрами та ін. На їх інтернет-сторінках та в часописах можна знайти необхідну інформацію про цікаві та корисні проекти, спрямовані на допомогу іноземцям, які вирішили знайти в Чехії нову домівку, або перебувають тут тимчасово, про некомерційні організації, що надають різні безкоштовні кваліфіковані послуги (професійні юридичні і соціальні консультації, переклади, супроводження в державні установи, курси чеської мови та соціокультурної орієнтації)³³.

Особливості українських мігрантів, які обрали ЧР місцем працевлаштування, стали предметом досліджень чеських соціологів. Проведені серед них опитування засвідчили, що нова українська національна меншина в Чехії вельми замкнута, не довіряє місцевим інституціям та поліції, високоосвічена, релігійна, половина її представників регулярно працює у вихідні. Частина їздить на Батьківщину, а Чехію сприймає як свій тимчасовий притулок. Чимало мігрантів у правовому полі залишаються незахищеними, в соціальному – невлаштованими, в політичному – безправними³⁴.

З багатолюдним прибуттям українців на терени ЧР виразно принизилася загальна добра думка пересічного чеха про нашого земляка, суттєво погіршилася акцептація українців та України чехами. Майже 51% учасників опитування, проведеного Центром вивчення громадської думки CVVM у 2011 р., висловилися неприємно до наших співгромадян. Чехи акцентували ставлення до українців як лише до дешевої робочої сили (близько 40% зарплати кваліфікованого чеського робітника), нерідко вдаючись до українофобських закидів, в тому числі під впливом російської пропаганди. Але українська робоча сила (надійна, недорога, невибаглива) повсякчас цікавила більшість чеських організацій та юридичних осіб як «велика опора для малого та середнього бізнесу»³⁵.

Останніми роками образ українця в очах чехів поступово змінюється на краще. Частіше почала лунати думка, що Чехія зазнає збитків через неефективне використання українських кадрів, серед яких чимало мають гідну фахову освіту. Результати соціопитування, проведеного в березні 2018 р., показали, що з особливою симпатією до українців ставляться 3% , просто з симпатією – 18% чехів, 37% – нейтрально. Воднораз про відсутність приязні до наших співгромадян заявили 26% опитаних, а вкрай негативне ставлення висловили 13%. Еволюція чеської громадської думки значною мірою пов'язана із зміною соціальної структури української трудової міграції та становищем на ринку праці. Українські заробітчани нині – це не тільки робітники на будівництві чи прибиральниці, це також викладачі у вишах, інженери, музиканти, художники, лікарі, підприємці (майже п'ята частина). Кожний третій очільник компаній – іноземець в Чехії – українець. А без медичних сестер із України, як визнають самі чехи, система охорони здоров'я просто б обвалилась. Образ українського заробітчанина як в Чехії, так й скрізь по світі стає синонімом чесної й кваліфікованої праці, надійної допомоги, дієвої дипломатії³⁶.

Отже, аналіз проблемних питань, пов'язаних з традиціями та сучасним становищем чеських українців, самовиявленням та збереженням ними своєї самобутності доводить, що українська громада в Чехії являє собою цікаве історичне та соціокультурне явище. Вона має дієві засоби самореалізації, достатній потенціал для подальшого згуртування, відіграє чимдалі важливішу роль у популяризації здобутків і досягнень України. Чеська держава створила необхідні умови для повноцінної участі національних меншин в житті країни, що в цілому сприяє плідній діяльності української діаспори. Проте з активізацією четвертої хвилі еміграції та подіями останніх років в Україні з'явилося чимало проблем, які суттєво впливають на акцептацію українців та України чехами. У зв'язку з цим перспективи подальшого розвитку української громади пов'язані з пошуком нової парадигми її існування, збереженням етнокультурної спільності, розбудовою ефективною структури культурно-політичного життя. Актуальним є поліпшення координації зусиль діаспорних організацій, залучення представників молодшого покоління та новітньої еміграції до національних товариств, вироблення дієвого механізму захисту мігрантів та інтегрування в чеське суспільство, формування та реалізація виваженої державної політики щодо закордонного українства, розробка державної програми підтримки чеської україністики.

- ¹ Євтух В. Б., Трощинський В. П., Попок А. А. Закордонне українство. – К., 2005. – С. 22.
- ² Вовканич І. І. Чехословаччина в 1945–1948 роках: Нарис історії перехідного періоду. – Ужгород, 2000. – С. 251–252.
- ³ Заїц Б. У чеському дзеркалі // Політика і час. – 1997. – № 4. – С. 51; Українці в зарубіжному світі / А. М. Шлепаков, І. Г. Буркут, Л. Д. Васильєва та ін. – К., 1991. – С. 96; Čísla pro každého, 1990. – Priešov, 1990. – S. 5.
- ⁴ Українці в Чехії / Посольство України в Чеській Республіці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://czechia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-czechia/ukrainians-in-czechia>; Čtvrtletní zpráva o migraci – II. 2018. Odbor azylové a migrační politiky / Ministerstvo vnitra České Republiky. – Praha, 2018. – S. 2.
- ⁵ Інформаційно-аналітичні матеріали [до парламентських слухань] на тему: «Закордонне українство: сучасний стан та перспективи співпраці». – К., 2009. – С. 61.
- ⁶ Zilynskij V. Ukrajinci v Čechách a na Moravě: stručný nástin dějin. – Praha, 2002. – S. 8–72; Menšiny a migranty v České republice. – Praha, 2002. – S. 25–30.
- ⁷ Мушинка М. Українці Чехо-Словаччини // Українська діаспора. – 1993. – № 3. – С. 42; Українська міграція до Чехії // Пороги. – 2004. – № 4. – С. 24.
- ⁸ Енциклопедія українознавства. Загальна частина. – К., 1995. – С. 575–576; Т. Г. Масарик і нова Європа. – К., 1998. – С. 63–64.
- ⁹ Трощинський В. П. Міжвоєнна українська еміграція в Європі як історичне і соціально-політичне явище. – К., 1994. – С. 29–30, 48.
- ¹⁰ Трощинський В. П., Шевченко А. А. Українці в світі. – К., 1999. – С. 214–215; Мілянич А. М., Бандера В. Н., Ісаїв В. В. Українські поселення: Довідник. – Нью-Йорк, 1980. – С. 80.
- ¹¹ Zilynskij V. Ukrajinci v českých zemích v letech 1945–1948. – Praha, 2000. – S. 17–19.
- ¹² Зарубіжні українці / С. Ю. Лазебник, Л. О. Лещенко, Ю. І. Макар та ін. – К., 1991. – С. 204.
- ¹³ Віднянський С. В., Постолювський Р. М. Українці Чехословаччини в демократичному русі (1968–1969 рр.) // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – К., 1997. – Вип. 6. – С. 63.
- ¹⁴ Райчинець Л. Русини-українці Чехії // Десять років демократії (1989–2000). Здобутки і втрати: 50 років Європейському Конгресу Українців. – Ужгород, 2000. – С. 68 – 69.
- ¹⁵ Spektrum, 90: Nově vzniklé společenské, zájmové a profesní organizace, hnutí, sdružení, spolky. – Praha, 1990. – S. 69.
- ¹⁶ Зарубіжні українці. – С. 204.
- ¹⁷ Українська діаспора у світі: Довідник. – К., 1993. – С. 36.
- ¹⁸ Зарубіжне українство. 1999: Інформаційний каталог. – К., 1999. – С. 9; Хроніка громади // Пороги. – 1997. – № 3 – С. 2; 1999. – № 2. – С. 4; 2000. – № 4. – С. 7; 2004. – № 2. – С. 4; 2005. – № 4. – С. 5; 2006. – № 3. – С. 5; Zilynskij V. Ukrajinci v Čechách a na Moravě (1894) 1917– 1945 (1994). – Praha, 1995. – S.74.
- ¹⁹ Українці в Чехії. Хто ми і що тут робимо // UAPORTAL.CZ. – 2017. – 31 жовтня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uaportal.cz/blogs/3/264/>
- ²⁰ Українські організації в ЧР – контактна інформація / Посольство України в Чеській Республіці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://czechia.mfa.gov.ua/ua/ukraine-czechia/ukrainians-in-czechia/ugo>
- ²¹ Літні «Чеські канікули» 2018 – Новий Формат // Ukrainian European Perspective. – 2018. – 30 серпня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: u-e-p.eu/2018/08/30/litni_ceski_kanikuly_2018, Kalendář akcí UIČR. – [Elektronický zdroj]. – Režim přístupu: www.ukrajinci.cz
- ²² Список празьких громадських організацій // Пороги. – 2011. – № 12. – С. 5; Райчинець Б. Українська осінь в Чехії – понад 60 акцій // Там само. – 2017. – № 10. – С. 2.
- ²³ Українська освіта в Чехії / Посольство України в Чеській Республіці. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://czechia.mfa.gov.ua/ua/press-center/news/67074-ukrajinska-osvita-v-chehiji>; Количество студентов-украинцев в Чехии выросло в 10 раз // UBR. – 2018. – 23 февраля. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ubr-ua.cdn.ampprojekt.org/v/s/ubr.ua/amp/kolichestvo-studentov-ukraintsev-v-chekhii-vyroslo-v-10-raz-3865587>
- ²⁴ Український журнал перед дверима. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrzurnal.eu; Часопис для українців в ЧР «Пороги». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrajinci.cz/ua/casopis-porohy/

- ²⁵ Гайдукевич А. Взаємовідносини чеського уряду та української діаспори в Чеській Республіці в 1993–2006 рр. // III Міжнародний науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу». Луцьк, 17–19 травня 2006 р. – Луцьк, 2008. – Т. 3. – С. 170.
- ²⁶ Новий закон для національних меншин в ЧР // Пороги. – 2001. – № 2. – С. 5; Нацменшини хочуть 40 мільйонів // Там само. – 2004. – № 3. – С. 4; Нацменшини не погоджуються із державною політикою щодо них // Там само. – 2005. – № 2. – С. 6.
- ²⁷ Райчинець Б., Лівінський О. В Празі міжнаціональні відносини стають міжлюдськими // Там само. – С. 8–9; В Празі відкрито Будинок нацменшин // Там само. – 2007. – № 3. – С. 6.
- ²⁸ Цуп О. Україністика в Чехії: витоки і сучасні тенденції розвитку // Наукові записки Тернопільського педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія / За ред. проф. І. С. Зуляка. – Тернопіль, 2013. – Вип. 2. – Ч. 1. – С. 208–212.
- ²⁹ Пеленська О. Фахівців з української політики відтепер готуватимуть в Брно // Радіо Свобода. – 2016. – 17 серпня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/27927723.html>
- ³⁰ Česká asociace ukrajinistů. – [Elektronický zdroj]. – Režim přístupu: <https://www.ukrajiniste.cz>
- ³¹ Чи дійсно в Чехії багато українських біженців та мігрантів? // BBC News Ukrainian. – 2018. – 29 серпня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/features-45346887>; Data – počet cizinců / ČSÚ [Elektronický zdroj] – Režim přístupu: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu
- ³² Чешские компании заинтересованы в большем количестве украинцев. Требуется 300 тыс. человек // Around Prague. – 2018. – 7 августа. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.aroundprague.cz/news/ekonomika/cheshskie-kompanii-zainteresovanyi-v-bolshem-kolichestve-ukrainczev.-trebuetsya-300-tyis>
- ³³ Konzultace a přímá asistence ohroženým migrantům. – [Elektronický zdroj]. – Režim přístupu: <https://www.ukrajinci.cz>
- ³⁴ Ukrajinská komunita v České republice. Vyzkumná zpráva projektu pro MV ČR. – Praha, 1999; Pracovní migrace ze Zakarpatské Ukrajiny do ČR. – Praha, 2003; Vyzkumná zpráva: Integrace cizinců v ČR. – Praha, 2004.
- ³⁵ Федорчак Т. Своєрідність ставлення до українських мігрантів в Чехії // Ми – українці, ми – українські: Матеріали Буковинської науково-практичної конференції. Чернівці, 2 листопада 2007 р. – Чернівці-Вижниця, 2007. – С. 251–252; Нас «не переварює» половина чехів // Пороги. – 2011. – № 8. – С. 9.
- ³⁶ Чехи относятся к россиянам и украинцам позитивно или нейтрально // Пражский экспресс. – 2018. – 9 апреля. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.prague-express.cz/society/68940-chekhi-otnosyatsya-k-rossiyanam-i-ukraintsam-pozitivno-ili-nejtralno>

В статье рассматриваются некоторые аспекты исторического развития, социально-экономического и правового положения украинцев в Чехии. Значительное внимание уделено особенностям национально-культурной жизни украинской общины и основным направлениям деятельности диаспорных организаций в XX–XXI вв. Анализируются проблемы, связанные с самоопределением и сохранением чешскими украинцами своей этнической и культурной самобытности.

Ключевые слова: украинская эмиграция, украинская диаспора, украинская община в Чехии, национально-культурная жизнь, общественные организации чешских украинцев, трудовые мигранты.

The article deals with some aspects of historical development, social, economic and legal state of Ukrainians in the Czech Republic. Considerable attention is dedicated to the peculiarities of national and cultural life of the Ukrainian community, the main activity directions of the diaspora organizations in the XX–XXI century. The problems related to the self-determination, preservation of ethnically and cultural identity by Czech Ukrainians are analysed.

Keywords: Ukrainian emigration, Ukrainian diaspora, Ukrainian community in the Czech Republic, national and cultural life, public organizations of Czech Ukrainians, labor migrants.